

Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - Panserenheden, som aldrig blev til noget

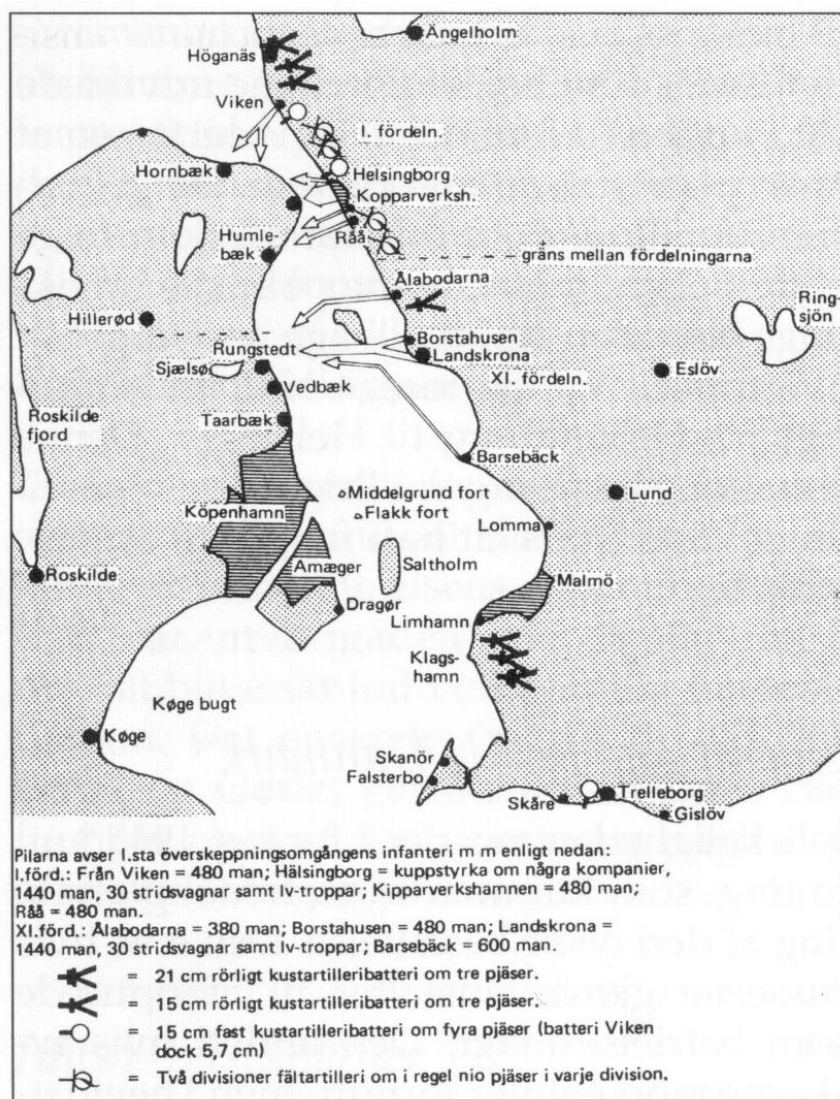
Indledning

Nogen egentlig panserstyrke kom brigaden aldrig til at råde over, men forberedelser hertil var truffet, og kun tyskernes betingelsesløse overgivelse 5. maj 1945 bevirkede, at opstillingen ikke fandt sted.

10 officerer fra vore to rytterregimenter fik ved de svenske pansertropper deres første virkelige kampvognsuddannelse dels ved *Kungliga Södermanlands Pansarregemente - P 3* - i Strängnäs, dels ved *Kungliga Skaraborgs Pansarregemente - P 4* - i Skövde, som begge rådede over kampvogne M 40 og M 41 med 37 mm kanon og M 42 med 75 mm kort kanon.

Efter *Gardehusarregimentet gennem 200 år* (Kilde 1).

”Operation Rädda Danmark”

*Indsættelsesplaner for Operation Rädda Danmark, af 4. maj 1945.
 Fra Kilde 2 efter ”Hjælp til Danmark” af Ulf Torell.*

Planerne forudså inddragelse af Den danske Brigade, som skulle forstærkes med svenske frivillige; en model, som man fra svensk side havde anvendt i Den finske Vinterkrig i 1939-40. Fra både svensk og dansk (Brigadens) side blev der truffet administrative forholdsregler til hvervning af frivillige og oplægning af materiel til disse.

I disse forberedelser indgik såvel Brigadens Flyverstyrker (se mit papir Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - Brigadens Flyverstyrker) som planer om at udruste en ”dansk” kampvognseskadron. Kampvognsmateriellet skulle oplægges på egnen øst for Helsingborg.

Omkring årsskiftet 1943/1944 påbegyndte man fra svensk side overvejelser planlægningen af en militær intervention i Danmark, såfremt situationen efter en tysk kapitulation nødvendiggjorde dette.

Den hastige russiske fremrykning langs Østersøkysten i begyndelsen af 1945 bekymrede den svenske regering og man ville således være rede til at komme russerne i forkøbet. Danske politikere så også med bekymring på situationen og man bad 20. marts 1945 svenskerne om at forberede en intervention i Danmark.

En af de begivenheder, der kunne udløse en intervention kunne, ville være en truende russisk ”befrielse” af Danmark - en situation, som man for alt i verden ville undgå. En anden situation kunne være en sidste desperat tysk slutkamp på dansk jord.

Som tingene nu udviklede sig, kom planlægningen ikke ud over skrivebordsstadiet og førte således ikke til omflytning af militære enheder eller andre synlige forberedelser.

Plankomplekset blev kaldt *Operation Rädda Danmark*, forkortet *RD*. Del-elementer i planen for en landsætning på Sjælland og/eller Bornholm blev betegnet *RDS* henholdsvis *RDB*.

Fra svensk side opererede man med indsættelse af op til tre divisioner, på fuld krigsstyrke.

Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - Panserenheden, som aldrig blev til noget

Den planlagte kampvognseskadron

Denne eskadron skulle bestå af 18 kampvogne og det var her, at de nævnte rytterofficerer i givet fald ville have spillet en rolle. Som bekendt udviklede den storpolitiske situation sig således, at ingen af de planlagte foranstaltninger blev nødvendige - og kampvognseskadronen så aldrig dagens lys.

Mine p.t. rådige kilder giver ikke oplysninger om hvilken kampvognstype/-typer, der i givet fald ville have været tale om, ej heller om eskadronens påtænkte organisation.

Svensk organisation¹

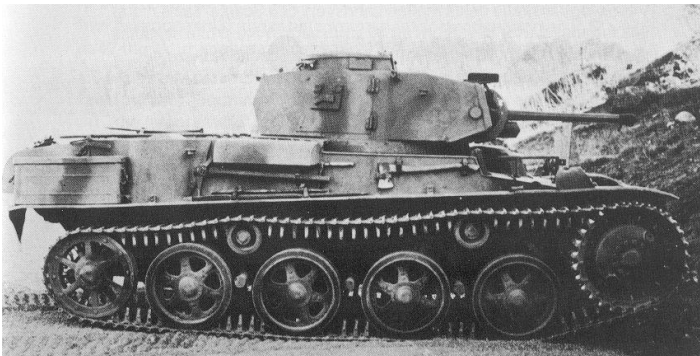
Efter 1942-organisatioen bestod en panserbataljon af 3 lette og 1 tung eskadron samt et forsynings- og vedligeholdelseselement. Med hensyn til eskadronernes sammensætning, så haves p.t. kun oplysninger fra 1941-organisationen, hvoraf det fremgår, at en let kampvognseskadron i 1941 bestod af 5 vogne (4 stk. Stridsvagn m/37 og 1 stk. Stridsvagn m/40).

Et bud på en mulig organisering af den ”danske” eskadron kunne derfor være: stab (3 kampvogne) og 3 delinger (å 5 kampvogne).

Muligt materiel

I det følgende vises billeder af de kampvogntyper, som fandtes i de to panserregimenter, hvor de danske officerer blev uddannet.

På hjemmesiden [Tanks - Armoured Warfare prior to 1946](#), findes en glimrende oversigt over de svenske pansertroppers udvikling og de forskellige typer af panservogne og kampvogne, man rådede over.

Stridsvagn m/40 L er en videreudvikling af modellen Landsverk L 60, som blandt andet kendes fra tjeneste i den ungarske hær, hvor den havde betegnelsen *Toldi*.

Kampvognen havde en besætning på tre mand og var udrustet med en 37 mm kanon (m/38) og 2 stk. 8 mm maskingeværer (ksp m/39).

Den svenske hær rådede over 100 stk. af denne model, hvoraf de sidste blev leveret til enhederne 9. marts 1942.

Stridsvagn m/40 K var en forbedret udgave af *Stridsvagn m/40 L*. (K’et står for *Karlstad Mekaniska Verkstad*, som byggede kampvognene på licens fra *Landsverk*; L’et betegner *Landsverk*.)

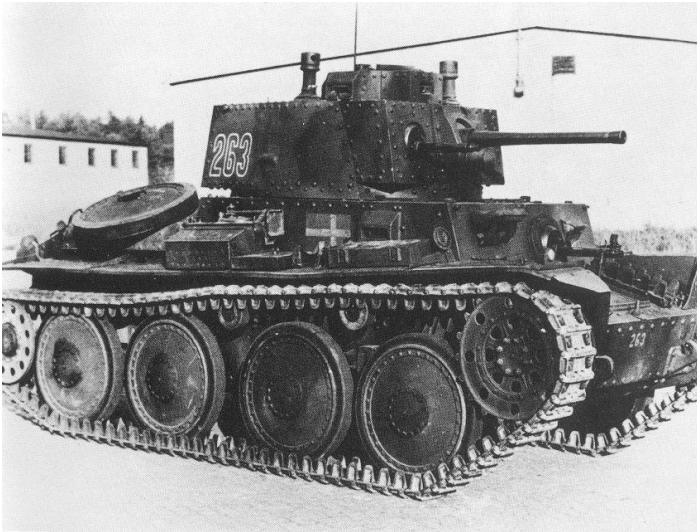
Bevæbning mv. var som for *Stridsvagn m/40 L*, men pansringen og motoren var kraftigere.

De to typer kendes bedst fra hinanden ve det reservehjul, som var monteret bag tårnet på K-udgaven.

Den svenske hær rådede over 80 stk. af denne model, som blev leveret til enhederne fra december 1943 til september 1944. Kampvognene indgik blandt andet i 8. Panserbrigade, som var en del af styrkerne i *Operation Rädde Danmark*.

¹ På *Society of Twentieth Century Wargamers* hjemmeside findes [An Introduction to The Royal Swedish Army in WWII](#) af Ingólfur Björgvinsson, hvorfra oplysningerne om svensk organisation stammer.

Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - Panserenheden, som aldrig blev til noget

Stridsvagn m/41 var en licensfremstillet udgave af den tjekkoslovakiske kampvogn, som i tysk tjeneste blev berømt under betegnelsen *Pz 38*.

Allerede i 1940 havde man fra svensk side bestilt 90 kampvogne, men ordren blev annulleret, da tyskernes eget behov for kampvognene var større.

I stedet opnåedes tilladelse til en licensfremstilling i Sverige, hvor 106 kampvogne blev bygget af Scania-Vabis i Södertälje. De første 116 vogne (betegnet S I) blev leveret fra december 1942 til august 1943.

Yderligere 122 blev bestilt; 106 blev leveret med betegnelsen S II - kraftigere pansring og motor - fra oktober 1943 til marts 1944.

De sidste 16 blev leveret som stormkanoner - *Stormartillerivagn (sav m/43)*.

Stridsvagn m/41 var som de øvrige lette kampvogne udrustet med en 37 mm kanon (m/38) og 2 stk. 8 mm maskingeværer (ksp m/39). Besætningen var på fire mand.

Stridsvagn m/42 var oprindelig udviklet af Landsverk til den ungarske hær - under betegnelsen *Lago*².

Baseret på udenlandske erfaringer, anbefalede en "panserkomite" i 1941, at den svenske hær anskaffede en tung (= middeltung) kampvogn. Det lå ikke inden for mulighedernes grænse at indkøbe sådanne kampvogne i udlandet, så valget faldt på projekteret fra Landsverk.

Vognen blev gjort længere og bredere, og blev udrustet med en kraftigere pansring.

Kampvognen fik en kort 75 mm kanon (m/41), som havde god virkning mod såvel pansrede som bløde mål. Yderligere blev kampvognen udrustet med 4 stk. 8 mm maskingeværer (ksp m/39).

Af et par omgange blev der i alt bestilt 282 kampvogne, som tilgik enhederne fra april 1943 til januar 1945. Kampvognen indgik i panserbrigadernes tunge kampvognseskadroner.

Afslutning

Jeg planlægger et supplerende papir om de svenske planer for *Operation Rådta Danmark*. Et parallelt plansat *Operation Rådta Norge* fandtes også; det var dog forudset, at begge operationer ikke kunne gennemføre sideløbende.

Kilder

1. *Gardehusarregimentet gennem 200 år* af Fr. Engelbrecht, A.E. Giersing og P. Jorck-Jorkston, Næsved 1962. Findes f.eks. på hjemmesiden [Danske Gardehusarforeninger](#).
2. *Brigaden - Den danske Brigade i Sverige 1943-1945* af Knud J.V. Jespersen, Gyldendal, København 1993, ISBN 87-00-14924-1.
3. *Pansar - Den svenska stridsvagnsmaterielens Historia* af Didrik von Porat, Armémusei småskrifter 3, Armémuseum, Stockholm 1985, ISSN 0280-7254.

² Denne vogn kom ikke i tjeneste i den ungarske hær - som kampvogn - men undervognen, der er en forlænget udgave af Landsverk L 60 - eller *Toldi* i ungarsk terminologi - blev sandsynligvis siden til undervogn for de ungarske luftværnskampvogne *Nimrod*. Kilde 3 er den eneste sted, jeg har læst om det ungarske *Lago*-projekt.